

Stopiwch yr isafbris am alcohol

Y Pwyllgor Deisebau | 7 Gorffennaf 2020
Petitions Committee | 7 July 2020

Cyfeirnod: RS20/12961-2

Rhif y ddeiseb: [P-05-966](#)

Teitl y ddeiseb: Stopiwch yr isafbris am alcohol

Geiriad y ddeiseb:

Stopiwch yr isafbris am alcohol. NID yw pobl Cymru wedi pleidleisio dros y gyfraith WIRION hon. Nid oes UNRHYW dystiolaeth yn unrhyw le yn y byd bod hyn yn gweithio. Y cyfan y bydd yn ei wneud yw cosbi'r rhai llai cefnog a phensiynwyr, ni fydd pobl sy'n ennill cyflog da fel aelodau'r Llywodraeth yn teimlo effaith y ddeddf a orfodir arnom. Nid yw'r treial a wnaed yn yr Alban wedi llwyddo i leihau'r maint o alcohol a yfir, os unrhyw beth, mae wedi arwain at gynnydd yn nifer y bobl sy'n troi at gyffuriau a chynnydd mawr mewn dwyn o siopau. Ydyn ni eisiau hyn i Gymru? Pryd fydd y Llywodraeth yn dysgu nad yw unrhyw ddull o wahardd yn gweithio? Ystyriwch hanes.

1. Cefndir

Pasiwyd Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Isafbris am Alcohol) (Cymru) Llywodraeth Cymru gan y Cynulliad ym mis Mehefin 2018.

Mae'r ddeddfwriaeth hon yn darparu ar gyfer isafbris ar gyfer gwerthu/cyflenwi alcohol yng Nghymru, ac yn ei gwneud yn drosedd i alcohol gael ei werthu am lai na'r pris hwnnw.

Mae Adran 1 o'r Ddeddf yn pennu'r fformiwla i gyfrifo'r isafbris gwerthu ar gyfer alcohol. Mae hyn yn seiliedig ar isafbris fesul uned o alcohol. Ni phennwyd yr isafbris uned yn y Ddeddf. Cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgyngoriad ar isafbris uned arfaethedig o 50c rhwng mis Medi a mis Rhagfyr 2018.

Cymeradwywyd rheoliadau drafft yn pennu isafbris uned o 50c yn y Cyfarfod Llawn ar 12 Tachwedd 2019. Crëwyd Rheoliadau Iechyd y Cyhoedd (Isafbris am Alcohol) (Isafbris Uned) (Cymru) 2019 wedi hynny ar 20 Tachwedd 2019, a daethant i rym ar 2 Mawrth 2020.

Nid yw'r ddeddfwriaeth wedi cynyddu pris pob diod alcoholig, dim ond y rhai a oedd yn cael eu gwerthu am bris sy'n llai na'r isafbris. Mae'n debyg y bydd yr effaith fwyaf ar alcohol a gaiff ei werthu mewn archfarchnadoedd a siopau all-drwydded, yn enwedig y cynnyrch sy'n gymharol rad ond sydd â chanran alcohol uchel, a phan fo mwy nag un yn cael eu gwerthu mewn pecyn neu fel rhan o hysbysebu cynnyrch am bris gostyngedig. Gan amlaf, ni fydd prisiau sefydliadau mewnfasnach (megis tafarndai a chlybiau nos) yn gweld unrhyw effaith gan y byddant yn gwerthu dros lefel yr isafbris uned.

Nodau'r ddeddfwriaeth

Mae gosod isafbris yn fesur wedi'i dargedu, sy'n ceisio lleihau lefelau yfed peryglus a niweidiol. Fel y nodir yn y Memorandwm Esboniadol a gyhoeddwyd gyda'r Bil, bydd y ddeddfwriaeth yn rhan o ddull strategol ehangach Llywodraeth Cymru o fynd i'r afael â niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi'r canlynol:

Yn y pen draw, diben y Bil yw mynd i'r afael â niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, gan gynnwys derbyniadau i'r ysbyty a marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru, drwy leihau'r defnydd o alcohol ymhlith pobl sy'n yfed mewn ffordd niweidiol a pheryglus. Yn benodol, mae'r Bil wedi'i dargedu at warchod iechyd pobl sy'n yfed mewn modd

niweidiol a pheryglus (gan gynnwys pobl ifanc), ac sy'n tueddu i yfed mwy o ddiodydd rhad a rhai sy'n cynnwys lefel uchel o alcohol.

Model Polisi Alcohol Sheffield

Mae datblygu polisi alcohol yn y DU wedi cael ei lywio gan waith modelu a wnaed gan Brifysgol Sheffield. Yn 2009, datblygodd Grŵp Ymchwil Alcohol Sheffield (SARG) ym Mhrifysgol Sheffield Fodel Polisi Alcohol Sheffield i asesu effaith bosibl polisiâu alcohol, gan gynnwys gwahanol lefelau o isafbris uned, ar boblogaeth Lloegr. Wedi hynny, addaswyd y model ar gyfer ardaloedd eraill, gan gynnwys yr Alban a Chanada.

Yn 2014 comisiynwyd SARG gan Lywodraeth Cymru i addasu'r model ar gyfer Cymru. Cyhoeddwyd [gwaith modelu diwygiedig](#) ym mis Chwefror 2018. Roedd yr adroddiad yn dangos:

- Y byddai isafbris uned rhwng 35c a 70c yn effeithiol o ran lleihau lefel yr alcohol a ddefnyddir gan yfwyr peryglus ac, yn arbennig, yfwyr niweidiol. Byddai'r gostyngiadau hyn o ran defnydd yn arwain at ostyngiadau o ran derbyniadau ysbyty a marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol. Mae isafbris uned uwch yn arwain at ostyngiadau uwch o ran defnydd a niwed.
- Mai dim ond effaith fach y byddai yfwyr cymedrol yn ei gweld ar eu defnydd o alcohol a'u gwariant yn sgil cyflwyno isafbris uned. Mae hyn oherwydd eu bod yn tueddu i brynu alcohol y byddai ei bris yn codi dim neu braidd ddim o dan y polisi. Mae isafbris uned uwch yn cael effaith fwy ar faint mae yfwyr cymedrol yn ei yfed.
- Y byddai'r isafbris uned yn cael yr effaith fwyaf ar yr yfwyr niweidiol mwyaf difreintiedig. Byddai yfwyr difreintiedig sy'n yfed lefel gymedrol yn cael eu heffeithio'n fwy nag yfwyr cymedrol eraill, ond mae'r effaith gyffredinol ar eu defnydd o alcohol a'u gwariant arno yn parhau i fod yn fach.

Craffu ar y ddeddfwriaeth

Roedd y rhan fwyaf o randdeiliaid yn cefnogi'r ddeddfwriaeth fel mesur iechyd cyhoeddus. Daeth y rhan fwyaf o'r gwrthwynebiad i'r isafbris o'r diwydiant alcohol (ond nid yw hyn yn wir drwyddi draw – mae safbwynt yr archfarchnadoedd mawr, er enghraifft, yn amrywio).

Er bod y polisi wedi'i gefnogi'n eang, lleisiwyd nifer o bryderon wrth graffu ar y Bil. Roedd yr rhain yn cynnwys:

- Diffyg profiadau yn y byd go iawn o bennu isafbris, a chwestiynau ynglŷn â pha mor ddibynadwy y gall model mathemategol fod o ran rhagweld effaith y polisi ar yfed alcohol a'r niwed cysylltiedig.
- A fydd pennu isafbris yn cosbi yfwyr cymedrol yn annheg.
- P'un a fydd effaith anghymesur ar grwpiau incwm isel.
- Sut y bydd y polisi'n effeithio ar yfwyr sy'n ddibynnol ar alcohol ac yn agored i niwed, gan gynnwys a oes risg y byddant yn defnyddio alcohol drwy ddulliau eraill ar wahân i yfed, neu'n defnyddio cyffuriau anghyfreithlon, os bydd pris alcohol yn cynyddu.
- Y potensial am gynnydd mewn masnach drawsffiniol, a fyddai'n rhoi busnesau Cymru dan anfantais.
- Sut y gallai'r diwydiant alcohol ymateb i gynnydd mawr mewn elw o ganlyniad i'r isafbris.

Trafodir y materion hyn yn eithaf manwl yn [adroddiad cam 1](#) y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon. Cefnogodd y Pwyllgor egwyddorion cyffredinol y ddeddfwriaeth, ond rhybuddiodd fod angen trafod y Bil ei hun a pholisïau ehangach ymhellach. Gwnaeth y Pwyllgor nifer o argymhellion gyda'r nod o gryfhau'r ddeddfwriaeth a'r broses o'i rhoi ar waith, ac osgoi canlyniadau anfwriadol posibl, yn enwedig o ran yfwyr dibynnol. Nododd hefyd fod angen rhagor o gamau gweithredu 'i sicrhau bod effeithiau isafbris uned, gan gynnwys unrhyw ganlyniadau anfwriadol, yn cael eu monitro a'u deall'.

Pwysleisiodd adroddiad y Pwyllgor na fydd yr isafbris yn effeithiol ar ei ben ei hun, a bod angen ystod o fesurau i fynd i'r afael â chamddefnyddio alcohol.

Gwerthuso a darpariaeth machlud

Mae'r Ddeddf yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i lunio adroddiad ynglŷn â gweithrediad ac effeithiolrwydd y Ddeddf ar ddiwedd cyfnod o bum mlynedd.

Mae'r Ddeddf hefyd yn cynnwys cymal machlud. Bydd y drefn isafbris a sefydlir gan y ddeddfwriaeth yn peidio â chael effaith ar ôl chwe blynedd, oni bai bod Gweinidogion Cymru yn gwneud rheoliadau sy'n darparu fel arall.

Yr Alban

Cyflwynwyd isafbris uned o 50c ar gyfer alcohol yn yr Alban ym mis Mai 2018. Mae Iechyd Cyhoeddus yr Alban yn arwain y gwerthusiad o'r isafbris uned yn yr Alban trwy ei raglen waith Monitro a Gwerthuso Strategaeth Alcohol yr Alban (MESAS). Cyhoeddwyd rhai canfyddiadau cynnar – dadansoddiad o werthiannau alcohol allfasnach dros y flwyddyn lawn ar ôl cyflwyno'r isafbris uned (cyhoeddwyd y canfyddiadau ym mis Ionawr 2020) yn dangos bod gwerthiant alcohol pur fesul oedolyn yn yr Alban wedi gostwng 3.6%.

Mae canlyniadau pellach, a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2020, hefyd yn awgrymu bod cyflwyno isafbris uned yn yr Alban yn gysylltiedig â gostyngiad yng nghyfanswm yr alcohol pur a werthwyd drwy sianeli allfasnach fesul oedolyn, a thynnwyd sylw at y ffaith bod gwerthiannau alcohol fesul oedolyn yng Nghymru a Lloegr (lle nad oedd y ddeddfwriaeth yn weithredol) wedi cynyddu dros yr un cyfnod.

Yn seiliedig ar ganlyniadau'r gyfres amser ag ymyriad a gyflwynir yn yr adroddiad hwn, mae'r amcangyfrif gorau o'r gostyngiad net mewn gwerthiannau allfasnach fesul oedolyn yn yr Alban o ganlyniad i'r isafbris uned rhwng 4 a 5%.

Cyhoeddir adroddiad terfynol yn ddiweddarach yn 2023.

2. Ymateb Llywodraeth Cymru

Yn ei ymateb i'r Pwyllgor Deisebau, mae'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn dweud bod y ddeddfwriaeth yn 'rhan hanfodol o'n gwaith o ran mynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau ledled Cymru'. Mae ei lythyr yn disgrifio 'tystiolaeth genedlaethol a rhyngwladol gref' y bydd cyflwyno isafbris uned yn lleihau lefel yr alcohol a ddefnyddir ac yn cael effaith gadarnhaol ar iechyd y cyhoedd.

Mae'r Gweinidog yn tynnu sylw at y ffaith bod y trefniadau isafbris yn destun rhaglen werthuso. Dywedodd hefyd fod Llywodraeth Cymru yn monitro effaith polisi isafbris yr Alban. Mae'n nodi ei bod yn 'rhy gynnar i ddod i unrhyw gasgliadau ar hyn o bryd'.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.